

እናኸድካ ምፅባይ..... 1ይ ክፋል

ብኣቤል ጉዕሽ (ጋዜጤኛ)

ዓርከይ ስነ ጥበባዊ ምስጉን ተስፋይ “ምፅሓፍ ዘይክእል ኮይነ ስለ ዘይተፈጠርኩ እፅሕፍ” ኢሉ ኣብ ዝጅምር መፅሓፍ “ንምድንጓይ ዝቐልጠፉ” ዝብል ዓብይ ክልሰ ሓሳብ ኣልዒሉ ኣሎ። ነገር ፍቕሪ

ሕቶ፤ ንምድንጓይ ምቕልጣፍ እንታይ እዩ? ከመይ እዩ ኽ ንምድንጓይ ዝቐልጠፍ? ኣበይ ንምብፃሕ ይቐልጠፍ? ይድንጓይ? ኣብ ክልቲኦም ዘሎ ኣፈላላይን ዝምድናን እንታይ እዩ? ዝብሉ ሕቶታት ክምልስ ፋሕጠርጠር እብል። እዚ ፋሕጠርጠረይ ብቐፃት እቲ ፀሓፊ ዝምስክር ኮይኑ ድማ ይስምዓኒ። መፅሓፍቲ (ኪነ ጥበባውያን መፃሓፍቲ ማለተይ እየ) መሰረት ፋሕጠርጠራዊ ዳህሳስ እንተኮይኖም እዮም መፅሓፍቲ ዝበሃሉ። እንተዘይኮይኑ “ጥቕምታት ፃዕዳ ሽንጉርቲ” ዝዓይነቶም እንተኮይኖም ካልእ ጉዳይ እዩ።

ንዝተሓተቱ ሕቶታት ንምምላስ እቲ ፈለማ ብቐፃት እቲ ሓታቲ የመላኽቱ። ውፅኢት ዝሓትት ወለዶ ብምኃኖም እውን ወለዶኣዊ ክብሪ ይህብ። እንትቐፅል፤ ናይ ሕቶ ቀንዲ ጥቕሚ ነዞም ሕቶታት ንምምላስ ኣብ ዝኸየድ “ነዊሕን መሪርን” ጉዕዞ ባዕልኻን ዓለምካን እንትግንዘበሉ ዕድል ይፈጥር።ካብ ክልቲኦም ኩሎም ክኸውን ስለ ዝደሊ ድማ ንዝተሓተቱ ሕቶታት ክምልስ ፋሕጠርጠረይ እቐፅል።

ፋሕጠርጠር ምባላይ ንምድንጓይ ምቕልጣፍ እንተኾይኑ “እናኸድካ ምፅባይ” ዝብል ዓርሰ ስንቂ ሓዘ እጉፃዝ። ናይ ሎሚ ርእሲ ወግዕና እዚ እዩ።

ዝገርመኩም እናኸድካ ምፅባይ ዝምስልዎ ነገር የለን። ዓለም ዝተፈጠረት (ዝመስለኒ) እናኸዱ ብዝፅበዩ ሓሳባት፣ ተግባራት፣ ምንቅስቃሳትን ምውዳቕ ምትስኣትን እዩ። ዓለም ዝተሰርሐት (ዝመስለኒ) ወዲቕም ኣብ ዝወደቐሉ ብዝተረፉ ዒባታት ኣይኮነን። (ዒባ ወሓላሉ ኣልዒለን ኣድሪቐን እንተዘይኣንዲደንኦ ዓሰኻ እየ ዘውፅእ።) ዓለም ዝተፈጥረት (ይመስለኒ) ኣብ ጠጠው ዝበልሉ ብዝተሸኸሉ ኣጉናድ ኣይኮነትን። ዓለም ዝተሰርሐት (ብርግፀኝነት) እናኸዱ ብዝፅበዩ ወነንቲ ሓካል ተስፋ እዩ።

እናኸድካ ምፅባይ ብዝተፈላለዩ መንገድታት ክግለፅ ይኸእል። ዝተፈላለዩ መንገድታት ንምግላፅ ብዙሕ መንገዲ ካብ ምጉግዝ ግና ብቐሊሉ ክርድእና ዝኸእል ውዕሎና ብምርኣይ ጥራሕ መቐረት እናኸድካ ምፅባይ ምግንዛብ እንኸእል ይመስለኒ። ስለ ዝኾነ፤ ካብዚ ብምቕጻል ኣነ እኔ ብዓቕመይ ካብ ዘለዎኒ ገፃት ሂወት ኣብ ገሊኡን ምዕራፋት ካብ ዝተፀሓፋ ትርጉም እናኸድካ ምፅባይ ዘርእያ ቁም ነገራት ከካፍለኩም። እናኸድኩ ክፅበዩኩም...

ዓለም ዝተሰርሐት
(ብርግፀኝነት) እናኸዱ ብዝፅበዩ
ወነንቲ ሓካል ተስፋ እያ።

መቐም ሓንቲ ሃገር ኣብ ቅልጡፍ ዕቤት እንትትጉግዝ እተርእዮም ፍሉይት ባህርያት ኣለው። “ወይ ዛ ሃገር እዚኣ መሳበቢት ኮነቶም!” እትብሉ መሓዙተይ እንተሃሊኹም ሊቀ ምሁራን ጎጉል ትኸዱ እሞ how many stages of development are there? ኢልካ ምሕታት እዩ። ብድሕሪኡ ዝጉልጎል ጎልጉልካ ዝጉለል ጎሊልካ እቲ እንብሎ ዘለና ሓቂ ምርካብ ዝከእል ይመስለኒ። እንተዘይኮነ መማህራን ማዕያ ገዛኹም ኣንኳሕኩሑም ክሳብ ዝመፅእኹም ምፅባይ እዩ። (እንተደሊኹም...)

መማህራን እዚ ዘበን ሓደ ፍሉይ ዝገብሮም ተምሃራይ ናብ ዘለዎ እናኸዱ ምምሃር ምክኣሎም እዩ። ተምሃሮ ሎሚ፤ ኣብ ቤት ትምህርቲ መንግስቲ ብዝቆጸረሎም፤ ኣብ ገዝኦም ወላዲ ብዝተኻረየሎም መምህራን ይምሃሩ። ዓብዪ ምሁር ምዃን፤ ፈላፅ ሃናዒ ዓዲ ምዃን ወዘተ ምዃን ምምሃር ይጠልብ። ምምሃር ግና ካብቲ ዝተለመደን ሓደ ዓይነት መንገድን ዝዘለለ እንተዝኸውን ፅቡቕ። ምሁርነት፤ ፈላጥነት፤ ወዘተነት ወዘተ እናኸድካ ብምፅባይ ይመፅእ። እቶም መማህራን እውን እንተኾነ እታ መንግስቲ ኣብ ዝቆፀሮም ቤት ትምህርቲ ዝረኽብዎ መሃያ ንገዛ ክራይ፤ እታ ነዞም እናኸዱ ዝፅበዩ ተምሃሮ ብብምምሃር ዝረኽብዎ ድማ ንጨው በርበረ እናገበሩ ናብራ ይደፍኡ። ዝሓሸት ፅባሕ ንምርካብ ከምቶም ዒባታት ኮፍ ኢሎም ከምቶም ኣጉናድ ጠጠው ኢሎም ኣይፅበዩን። እናኸዱ እዮም ዝፅበዩ። እቲ ኩሉ ገልታዕታዕን ፀዓርዓርን መማህራን ኣዕርኹተይ፤ ፅባሕ ካብ ዝሓሸን ዘበናውን ገዛ ዘበናዊት መኪና እናገንገሉ ናብ ዘምህርሉ ቦታ ንክኸዱ ይመስለኒ። እናኸዱ ዝፅበዩ ድማ እዚ እዩ። (ዓቕምኻ ምምናይ ሓጥያት ዝበለ መን እዩ?..)

እዚ ኹሉ ዘውግዓኩም ከምቲ ዘውጋዕኩኩም ሓንቲ ሃገር ኣብ ኣንጎሎ ለውጢ እንትትበፅሕ ካብ እተርእዮም ምልክታት ማሕበረሰባዊ ምንቕናቕ እቲ ሓደ እዩ። ሃገር ኣጋ ክትልወጥ ዋሕጣም እያ እትኸውን፤ “ሎምዓንትስ ደቀይ ኣሻብ መስዩ?” ዝብል ኣንደበት ዝበዝሓ ትኸውን፤ ሓው ዘመድ ሃፅ እንተበለ ኣብ ወርሒ ሓደ ግዘ ጥራሕ ዝራኸብሉ ኣጋጣሚ ይፍጠር። ግዘ ወርቂ እዩ ዝብል ኣበሃህላ ናብ ግዘ ሂወት እዩ ዝብል ኣበሃህላ ዝትቐየረሎም መናድቕ ገዛውቲ ዝበዝሕሉ ኩነት ኣሎ። ግዘ ገዛኢ ዝኾነሉ ዝለዓለ ኣጋጣ፤ ምልክት ሓንቲ እናኸደት ዕቤታ እትፅበ ሃገር እዩ።

ግዘ ምልዓለይ ዘይተረፈ ሓንቲ ወግዒ ክውስኽ። ኣጋጣሚ እቲ ናይ ተምሃሮን መማህራንን ጉዳይ ናብ ኣፈይ ስለ ዝመፅአለይ እምበር ምልክት ሓንቲ ኣብ ለውጢ እትምርሻ ሃገር ዝበልኩስ ካልእ እዩ ነይሩ። እናንበብኩም ስለ ዝተፀበኹሙኒ እናመስገንኩ ብቐጥታ ናብታ ወግዒ።

ኣብ መቐለ እንርከብ ሰባት ክልተ ዓበይቲ ፈተናታት ናብራ ኣለው። እዞም ፈተናታት እውን ምልክት ኣብ ምዕባይ ዘሎን ምዕባይ ዝሃረፈን ሕብረተሰብን ምኃኖም እዩ (demand of demanding society....) ክልቲኦም ፈተናታት ካብ ኸራይ ገዛ ዝልዓሉ እዩም። ጉዳይ ገዛ ኸራይ ርእሲ ወግዒ ክኸውን ትኸክል ከም ዝኾነ ዝፈልጥ ክራይ ገዛ ዝፈልጥ ጥራሕ እዩ። ብሃፍታም ሓዚነ፤ ኣብ ክራይ ገዛ ዘሎ ጉድ ከይፈለጠ ምሕላፉ።

እዚ ከምዚ ኢሉ እናሃለወ ከመይ ገይሩ ድኣ ጉድ ክራይ ገዛ መግለጺ ሓንቲ ኣብ መትረብ ዝማነ ዝተሳፈረት ሃገር ክኸውን ይኸእል ዝብል ሕቶ ክልዓል ይኸእል። እዚ ሕቶ እዚ እውን ዝምለስ ብቀንዱ ናብቲ ልዕል ክብል ዝሓበርኩኩም ፈላጥ (ጎጉል) ከይድካ ምሕታት እዩ። ኢንተርኔት ንፌስቡክ ጥራሕ ዝጠቅም ስመስሎም (ከይተጋነነ ድማ ንፌስ ቡክ ጥራሕ ዝጥቀሙ) ሰባት ኣለው፤ እግዝሃር ይምሓር! ኣነ ብወገነይ “ገዛ ክራይ ዝኸብር ነባራይ ከተማ ስለ ዝበዝሕ እዩ። ነባራይ ከተማ ዝበዝሕ ከተማውነት ወይ urbanization ስለ ዝሰፍሕ እዩ። ከተማውነት ዝሰፍሕ ምዕባለ ሓይሊ ሰብን ኢንዱስትሪያላዊ ቁጠባ ስለ ዝህነፅን እዩ። እዚ ህንፀት እዚ ዝፍጠር.....” እናበልኩ ዝመሰለኒ ምደርደርኩ። ድኻ ዓቕሙ ይልሀ እንድዩ ፈላጣት ሓቲትካ ምርዳእ ዝበለፀ ይኸውን።

ብዝኾነ እቲ ክብሎ ዝደለኹ እቲ ዝበልክዎ ኣይኮነን። ብሰንኪ ሕፅረት ዝካረ ገዛን ናህሪ ንሁር ዋግኡን ብዙሕ ሰብ ካብ ማእከል ከባቢታት ከተማና ርሕቕ ኢሎም ኣብ ዘለው

ከባቢታት ይካረ። ናብራ ኣብዞም ከባቢታት እዚኦም ዝቐነሰ ኸራይ ገዛ ብምህላው ጥራሕ ኣይኮነን ተደላዩ ዝገብሮ። እቲ ኣብ ወሰን ገዛ ዝሰርሐ በዓል ሃፍቲ ገዛ ንምክራይ ሓዱሽ ስለ ዝኾነ ኣብ ልዕሊ ተኻራዩ ዘሕድሮ ዕዕንቶ ንእሽቶይ ምዃኑ እቲ ሓደ እዩ። ገዛ ስለ ዝሰርሐ ጥራሕ በዓል ሃፍቲ ዝበሃል ዜጋ ምርኣይ ክምስ የብል። ካልኣይ፣ እቲ ዝበዝሐ ኣብ ወሰን ወሰን ከባቢታት ከተማና ገዛ ዘለዎ ሰብ ሓደ ጠቐሊሉ ኣብኡ ዘይነብር እዩ። እዞም መንበሪ እዚኦም መሓመድ ሳልማን “ፒያሳ መሐሙድ ጋ ጠብቅኝ” ኣብ ዝብል መፅሓፍ ብትኽክል ገሊፅዎ እዩ። ብተወሳኺ ኣብዙ ዝነብር ዋላኳ እንተኾይኑስ ንጉሆ ወጺኡ ምሽት ዝኣተ እዩ ዝብዝሐ። ስለዚ ርክብ ተኻራያይን መካራያይን ብግዘን ቦታን ስለ ዝውሰን ኣብ ወሰን ምክራይ ጥንቅልዒት ንእትድቅሱል ናይ ባዕልኻ ሰለማዊ ገዛ እናኸድካ ከም ምፅባይ እዩ ዝቐፀር። ካብዚ ሓሊፉ ማይ፣ መብራህቲ፣ ስልኪ፣ ወዘተን ወዘተን ካብ ዘለዎም ዘይብሎም ገዛውቲ ስለ ዝበዝሑ ማይ ኣፍሰስኩም ብዝብል ደም ዝፋሰስ ተካራያይን መካራያይን የለን።

ምስዚ ተኣሳሲሩ ሓደ ርእሲ ወግዒ ክኸውን ዝኸእል ኣብዘን ከባቢታት ዘጋጥም ናይ ታክሲ ፀገም እዩ። ታክሲ መቐለ፣ “እናኸድካ ምፅባይ” ዋላ ሕብራ ዝፈልጥኣ ኣይመስላን። ህዝባ ግን እናኸድና እንተዘይንፅቦ ምና ኣዲርና ምውጻልና። ኣብ ሕቕኣ ጥራሕ ቦታ ክሳብ ዝተርፋ ይፅዕንዎ። እዚ እቲ ንጉሆን ምሽትን እምበር ቐትርስ ብፍላይ ብፍላይ እዘን ደቂ ኣነስትዮ ሰብ ሙያ ትራፊክ ካብ ዝመፃ ምሕር ኢሉ እዩ ሰበይ። ጎበዝ መምህር ወቃብ ተምሃራዩ ዘይኮነስ ውፅኢት ተምሃራዩ እዩ ዘገድሶ። ጎበዝ ፖለቲከኛ መንነትካ ዘይኮነስ ውፅኦኻ ዘይኮነስ ኣመላኻኸታኻ እዩ ዘገድሶ። ጎበዝ ምሁር ምኸንያትካ እምበር ስብእነትካ ገለመለኻ ኣየግድሶን። ዝገበርካዮ መነፅር ምኸንያት ክሳብ ዘይወለደ ኣይእንታዩን። እዘን ደቂ ኣነስትዮ ሰብ ሙያ ትራፊክ ድማ መንጃ ፍቓድካ እምበር መን ምዃንካ፣ ምሃብ ምኸላእኻ ኣየገድሶንን። ዘየገድሶን ጥራሕ ዘይኮነስ ከምዚኦም ዓይነት “ሸኮር ናይ ምቐሓም” ኣረኣእያታትን ተግባራትን ክትሓስብ እውን ዕድል ኣይፈጥራልካን። በዚ መሰረት ታክሲ ቐትሪ ሰላም ኣለዎ። ኣንጋሕጢጥካ ሂወት ሰሪፅኻ ትጉዓዝ። ከምዚ ዓይነት ስርዓትን ደቂ ኣነስትዮ ካብ እንዳ ክሸነ ናይ ምውፃእ ጅማሮን ምልክት ዝማዕበለ ኣተሓሳስባ ዝወነነ ሕብረተሰብ እዩ። እናኸድና እንፅቦዮ ምቁር ስልጡን ኣየር ህዝቢ ምዃኑ ድማ የሓጉስ።

እቲ ናይ ታክሲ ሽግር ዘሎ ምሽትን ንጉሆን ከም ዝኾነ ኣቐዲመ ተዛሪብ ኣለኹ። ብፍላይ ንጉሆ ኣዝዩ መሸገሪ ሰዓት እዩ። ታክሲ ንጉሆ ጭሕሚ ሰበይቲ እየን። ብዙሓት ሰባት ዘዝመፀት ታክሲ ብሃንቀውታ እናተፀበዩ ሰብ ዓቕሚ ደፊኦም እንትኣቱ ዓቕሚ ዘይብሎም ቐንፊዘው እንትብሉ ይስትውዓል። እቶም ቐንፊዘው ዝብሉ ሰባት ብዙሓት ዓይነት እዮም። ምድቦም ድማ ኣረጋውቲ፣ ህፃናት፣ ጥኑሳት፣ ክጎዩ ከብዶም ዘሸግረሎም ገዘፍትን ኣካል ጉዳኣትን እዮም። “እዚኦም ንቐደም ይሳፈሩ” ዝብሎም ሰብ የለን። ኣብ ክትልወጥ ጉዕዞ ዝጀመረት ዓዲ ሕልና ቦታ ዝሰኣነ ይመስል። ካፒታሊዝም ዝወለዶ እዩ ይብሉ ገለ ኣካላት (individualism)።

ኣብ ከምዚ ዝመሰለ ኩነት እናኸድካ ምፅባይ ኣገዳሲ ዝኾነሉ ሰዓት ኣሎ። ብእግርኻ ትኸይድ። ታክሲ፣ ዝመልኦ ቦትኣ ክትመልእ ትስዕበካ። “ታክሲ...” እናበልካ ምጉዓዝ እዩ። ኣብ መንገዲ ዝወርድ ሰብ ይህሉ፣ ሰብ መኪና ብዝረዳድእሉ ቋንቋ ትራፊክ ምህላውን ዘይምህላውን ፈሊጦም እንተዘይሃልዩ ክማልኡኻ ይኸእሉ። ምናልባት እውን “ሳልሳይ እቶ” ይብሉኻ እሞ ምስ ሓንቲ ቐንጆ ብንፅል መቐመጫኻ ኮፍ ኢልካ ዕድል መፃኢኻ ክተዕሪ ትኸእል። እንተዘይረኽብካ ድማ እትፅበ ዘለኻ እናኸድካ ስለ ዝኾነ ኣብ ሰዓትካ ትኣቱ፣ ምስ ኣካላዊ ምንቅስቃሱ።

ጉዕዞ እግሪ፣ እሞ ድማ ኣብ ከተማ ግና የማን ኣውዕለኒ ኢልካ ተሲእኻስ ፀጋማይ ኢድካ ሒዝካ ድኣ። እናኸድካ ምፅባይ ብሂወት ምቕናይ ይጠልብ። ደኣን ቀንዩ። እናኸድኩም ተፀበዩ!